

VOORWOORD

Rob Devos

Marx is een auteur die zowel sympathie als antipathie opwekt, en het lijkt erop dat de slinger van de tijd afwisselend de ene of de andere richting uitgaat.

Goed een halve eeuw geleden stonden Marx en de marxistische denktraditie sterk in de belangstelling. De barsten in de naoorlogse welvaartstaat werden duidelijk: maatschappelijke ongelijkheid binnen de westerse wereld, politieke en ideologische vervreemding, uitbuiting en onderdrukking op mondiaal niveau. Er werd gedebatteerd over de marxistische kernideeën. Er ontstond een christelijk en een humanistisch marxisme. In de Derde Wereld was Marx een belangrijke inspiratiebron voor de antikoloniale strijd. De uitdaging was: hoe marxistisch denken terwijl het gerealiseerde communisme voor vrijheidminnende westerlingen steeds minder een alternatief kon betekenen.

Enmaal de contestatiebewegingen van de jaren '60 van vorige eeuw hun kracht verloren hadden, leek het alsof Marx had afgedaan. De *nouveaux philosophes* meenden tot en met bij Marx zelf de wortels van het totalitarisme te bespeuren. In hun spoor werd het marxisme dood verklaard. De jongere generatie las Marx niet meer, evenmin als de auteurs die in zijn spoor dachten (bijvoorbeeld Bloch, Lukács, Gramsci), noch Marx' grote inspiratoren (Hegel, Feuerbach, de linkse hegelianen). Stellig het 'orthodoxe' marxisme werd *not done*. Het zogeheten 'neomarxisme' (Habermas) onderhield steeds minder banden met de marxistische traditie. Wie voor Marx enige sympathie of gewoon interesse had, wilde zich alleszins distantiëren van de zeldzame groepen die het marxisme in hun vaandel voerden.

De laatste decennia zijn de uitwassen van het neoliberalisme pijnlijk en onloochenbaar geworden. De uitputting van de aarde luidde als eerste de alarmbel. De actuele financiële en economische recessies en de daaruit voortkomende politieke en ideologische crisis confronteren ons met de structurele grenzen van het kapitalisme. Men mag opnieuw denken buiten *la pensée unique*, de politieke economie van de vrije markt. Men durft opnieuw teruggrijpen naar Marx en de marxistische traditie. De implosie van het communisme heeft minstens het voordeel dat Marx opnieuw kan gelezen zonder dat je meteen beschuldigd wordt van totalitaristische sympathieën. Men kan Marx en de marxistische traditie bestuderen zoals men Spinoza en Hegel leest, om er de sleutels te vinden voor een structurele analyse en radicale kritiek van het kapitalisme. Men ontdekt er wellicht aanzetten voor een leven voorbij onderdrukking en uitbuiting.

In deze bundel komen auteurs ter sprake die klassiek marxistische thema's

opnieuw denken in functie van een hedendaagse maatschappijtheorie en politiek, maar zoals het ook past binnen de marxistische traditie, komen ook enkele nieuwe thema's aan bod die de actualiteit ons opdringt. In mijn eigen bijdrage poog ik om vanuit Foucaults begrip 'biopolitiek' de relevantie van de Italiaanse neomarxisten Hardt en Negri in de verf te zetten. Barbara Haverhals bespreekt Alex Honneth en presenteert op deze manier een stuk recent denkwerk betreffende de ideologieproblematiek uit de traditie van de *Frankfurter Schule*. Een ander nieuw thema is de verhouding tussen ecologie en het marxisme. Matthias Lievens, die zonet een boek publiceerde met de titel *De illusie van de groene economie*, onderneemt een poging om dit nieuwe thema een plaats te geven binnen het marxistische denken. Anneleen Masschelein brengt een opmerkelijk stuk over de Jamaicaanse post-marxist Stuart Hall. Vanuit zijn specifieke context bood hij als onderzoeker, socioloog en links activist de Engelse samenleving een aantal verrassende inzichten. Stijn Oosterlynck presenteert de regulatiebenadering als een verklaringsmodel waarom het kapitalisme er blijkbaar in slaagt om zich steeds opnieuw uit te vinden. De rij sluiten we af met een vertaalde bijdrage van Isabelle Stengers. We laten de tekst voor zich spreken. Stengers erkent iets met heksen te hebben! Het is aan de lezer om uit te zoeken wat ze daarmee bedoelt.